

Jürgen Ligi

Rahandusminister
Rahandusministeerium
info@rahandusministeerium.ee
Rainer.Osanik@fin.ee

Teie 17.09.2024 nr 13-5.1/4113-1
Meie 17.10.2024 nr 1-8/714-1

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu VTK

Lugupeetud Jürgen Ligi

Täname, et olete advokatuurile andnud võimaluse RahaPTS muutmise seaduse eelnõu VTK osas seisukohti avaldada. Edastame Teile advokatuuri finantsõiguse komisjoni seisukohad ning advokatuuri täiendavad ettepanekud alljärgnevalt.

1. Advokatuuri finantsõiguse komisjoni seisukohad VTK osas

Tegemist on VTK-ga, mis seaduseks muutudes võib oluliselt mõjutada Eesti lihtsat äriühingute loomise ning haldamise protsessi, mis on Eestile oluliseks konkurentsieeliseks. RahaPTS-i muutmise seaduse eelnõu väljatöötamisel tuleks lähtuda põhimõttest, et äriühingute asutamine ja juhtimine peab Eestis jääma võimalikult lihtsaks ja kiireks. Tuleb vältida sisutu halduskoormuse tekkimist.

Olukorras, kus kaalutakse juhatuse ja nõukogu liikmete ning osanike ja aktsionäride karistusõiguslikku vastutust, tuleks lahendada seaduse tasemel ka küsimus, millistel juhtudel on õiguspärane keelduda andmete avaldamisest. Eelkõige puudutab see advokaate, kellel on AdvS § 45 lg-st 1 tulenev konfidentsiaalsuskohustus.

Komisjon toetab ettepanekut teostada tegeliku kasusaaja automaatne kontroll rahvusvaheliste sanktsiooninimekirjadega, kuna tegemist on kontrolliga, mida paljude äriühingute juhatuse liikmed pole suutelised ise kvaliteetselt teostama ning tegemist oleks kasuliku tööriistaga kõigile. Samas oleks sellisel juhul oluline, et automaatkontrollid võtaksid sarnaselt finantssektori poolt teostavatele kontrollidele arvesse „omandi“ ja „kontrolli“ kriteeriumit (ehk ei kontrolliks ainuüksi nimede, vaid ka omandisuhete alusel).

1.1. Andmekvaliteet ja andmekaitse

Tegelike kasusaajate andmete avalikkusele kättesaadavuse piiramine põhjendatud huviga kooskõlas kohtupraktikaga on asjakohane. Andmetega tutvumise õiguse osas märgib komisjon, et advokaadibüroode poolt teenuse osutamisele mõjub piiravalt VTK-s välja pakutud lähenemine, kus kaalutakse andmetele ligipääsuõigusega isikute nimekirjade koostamisel

põhimõtet, et sinna arvatakse muuhulgas kõik Eestis väljastatud tegevusloa või kutsetegevuseks õigust omavad notarid, kohtutäiturid, pankrotihaldurid, vandeaudiitorid, vandeadvokaadid ja hasartmängukorraldajad. Praktikast teostatakse advokaadibüroo kui kohustatud isiku poolt hoolsusmeetmete kohaldamisel tegelike kasusaajate andmetega tutvumist ja kontrolli enamasti mitte vandeadvokaatide poolt, vaid tugiteenuseid teostavate advokaadibüroo töötajate või spetsiaalselt ametisse nimetatud KYC-spetsialistide poolt, kes enamasti ei ole vandeadvokaadid. TEKSA andmetega tutvumise õiguse andmine üksnes nimekirja kantud vandeadvokaatidele piiraks praktikast efektiivset andmete kontrolli enne teenuse osutamist ning suurendaks põhjendamatult vandeadvokaatide koormust kliendisuhete loomisel või uuendamisel kogutavate andmete komplekteerimisel. Andmete korje TEKSA-st ja nendega tutvumine on pigem tugiteenus ning vandeadvokaadi tööd toetav tegevus ning alternatiivina võiks ette näha süsteemi, kus advokaadibüroodel on võimalus andmestiku vastutavale ja volitatud töötajale esitada nimekiri büroo töötajatest, kellel on õigus vandeadvokaadi töö toetamiseks TEKSA-s sisalduvate andmetega tutvuda ja sealt andmekorjet teostada.

VTK-st nähtub, et andmekvaliteedi osas peaks tulevikus toimuma perioodilised andmekvaliteedi hindamised, andmete kvaliteeti tõstvate meetmete kaardistused ja vajadusel täiendavate andmekvaliteeti tõstvate meetmete kasutuselevõtt. Komisjonile tundub, et esimese eesmärgina oleks oluline saavutada kõigi andmete olemasolu; andmekvaliteedi kontrollide läbiviimine peaks tuginema IT-lahendustele ning selle eesmärgini jõudmiseks tuleks eelnõu eesmärkide täitmiseks allokeerida vastavaid vahendeid. Samas IT-lahenduste rakendamisel peab alati arvestama „valepositiivsete“ leidudega, mis toob potentsiaalselt kaasa ettevõtetele suureneva ressursikulu andmekvaliteediga seotud päringutele vastamisel.

Juriidiliste isikute potentsiaalse sundkustutamise osas, kui ei ole avaldatud tegeliku kasusaaja andmeid, oleks vajalik täiendav ühiskondlik arutelu ning meetme asjakohasuse hinnang. Kuivõrd õiguskorras on sundlõpetamine üldjuhul siiski karistuslik meede, tuleks pigem eelistada kõiki muid vahendeid (sunniraha jne), et vältida isiku kustutamist lihtsa tähelepanematususe tõttu, eelkõige e-residentidega seotud ettevõtete puhul. Juriidilisel isikul on kohustused, võlausaldajad, töötajad, kelle huvisid regulatsiooni kehtestamisel samuti arvesse võtta tuleb. Samas ei toeta komisjon väärtekaristuste rakendamist töötajatele ja muudele seotud füüsilistele isikutele, eelkõige võttes arvesse üldist karistuspraktikat. Pigem peaks rõhk olema koolitamisel, selgitamisel, juhendamisel, mis andmete sisestamise lihtsamaks muudab, mistõttu kiidame heaks eesmärgi koostada koolitusi ja juhendmaterjale.

1.2. Volitatud töötaja

Komisjon põhimõtteliselt nõustub väitega, et haldusmenetluse läbiviimine ei peaks olema kohtute ülesanne, mistõttu volitatud töötaja asendamine on põhjendatud. Komisjoni hinnangul on aga selliste ümberkorralduste tegemise ja sellega seotud kulutuste ajastus halb. Olukorras, kus riik keskendub kulutuste kärpimisele, on muudatustega seotud rahaline kulu ebamõistlikult ja ebaproportsionaalselt suur.

Komisjon soovib kaaluda, milline oleks kulu maakohtu senise rolli säilitamisel ning uute ülesannete ehk järelevalvemenetluse läbiviimise andmisel Rahapesu Andmebüroole. Sanktsioonikontroll ei ole sisuliselt üksnes sanktsiooninimekirjade vastu üks-ühele kontrollimine, vaid eeldab valdkonnapõhiseid teadmisi, „kontrolli“, „omandi“ ja muude kriteeriumide mõistmist ja sanktsioonidest kõrvalhoidmise peamiste tüpoloogiate tundmist ning on olemuselt väga ressursimahukas.

1.3. Kontaktisik

Esiteks jääb VTK-d lugedes ebaselgeks, kas uue süsteemi kohaselt peaks juriidiline isik nimetama nii vastutava juhatuse liikme kui ka lisaks Eestis resideeruva kontaktisiku või ainult ühe neist kahest. Lisaks on selge, et juriidiliste isikute halduskoormus uue TEKSA süsteemi loomisel selgelt kasvaks. Eestis resideeruva kontaktisiku peab *kohustatud isik* ka praegu RahaPTS-i kohaselt määrama, kuid VTK-s ette nähtud erisus tuleneb asjaolust, et tegelike kasusaajate kohta käivate andmete ja dokumentide eest vastutava kontaktisiku peaks tulevikus määrama *kõik* Eestis registreeritud juriidilised isikud ning selle kontaktisiku puhul peaks tegemist olema füüsilise isikuga, kes ühtlasi peab olema valmis täitma vastavaid kohustusi ka viis aastat pärast juriidilise isiku registrist kustutamist või andma vastava kohustuse üle kellelegi teisele. Komisjonile tundub, et selliste isikute leidmise võimalikkus on Eesti väiksust arvestades napp ning tuleb kaaluda, kuidas see suhestub Eesti riigi muude strateegiliste valikutega, muu hulgas e-residentsuse strateegia ja avatud ettevõtluskeskkonna loomisega. Praktilistel kaalutlustel leiab komisjon, et sellise kontaktisiku määramine ei pruugi olla parim lahendus

2. Advokatuuri täiendavad ettepanekud

Soovime esitada kaks täiendavat ettepanekut, mille osas oleme eelnõu koostamise käigus valmis igakülgselt koostööks ning aruteludeks.

2.1. Advokatuur kui järelevalve teostaja RahaPTS § 64 lg 3 kohaselt

RahaPTS § 64 lg 3 kohaselt teeb advokatuuri juhatus järelevalvet advokatuuri liikmete poolt RahaPTS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle advokatuuriseaduse alusel. Advokatuuri juhatus mainitakse vastavas kontekstis veel mitmes RahaPTS-i sättes.

Advokatuur teeb ettepaneku muuta RahaPTS-i vastavaid sätteid viisil, mille kohaselt teeb järelevalvet advokatuur, mitte kitsalt advokatuuri juhatus. See võimaldaks parandada advokatuuri võimalusi järelevalve teostamiseks. Nimelt hetkel kehtiva regulatsiooni raames peab advokatuuri juhatus igakordselt advokatuuri aukohtul paluma hinnata RahaPTS-ist tulenevate nõuete võimalikku rikkumist - RahaPTS-ist tulenevate nõuete täitmise üle teostab RahaPTS § 64 lg 3 kohaselt järelevalvet advokatuuri juhatus ning sellest tulenevalt aukohus ei teosta RahaPTS-ist tulenevate nõuete üle iseseisvat järelevalvet. Aukohtu pädevusse kuulub AdvS § 15 lg-st 1 ja § 19 lg-st 1 tulenevalt advokaadi ja advokaadibüroo tegevust sätestavate õigusaktide või kutse-eetika nõuete eiramiste arutamine.

Eeltoodust tulenevalt saab aukohus kutse-eetilisest aspektist advokaadi tegevusele hinnangu anda ning määrata vajadusel distsiplinaarkaristus AdvS § 19 alusel alles peale seda, kui advokatuuri juhatus on järelevalve käigus tuvastanud distsiplinaarsüüteo tunnused seoses advokatuuri liikmete poolt RahaPTS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete eiramisega ning on rikkumised fikseerinud ja välja toonud nende faktilised ja õiguslikud alused koos rikkumisi tõendavate asjaolude ja tõenditega.

Viidatud menetlusviis on aga dubleeriv, sisuliselt ebavajalik ja halduskoormust suurendav ning seetõttu oleks asjakohane laiendada järelevalve teostamise pädevus advokatuurile üldiselt, mitte piirata seda vaid advokatuuri juhatusega. Vajadusel tuleb analüüsida, kas antud laiendusega tekib vaieldav vastuolu AdvS § 12 p-ga 8, mille kohaselt advokatuuri juhatus valvab advokatuuri liikmete kutsetegevuse ja kutse-eetika nõuete täitmise järele ning AdvS §

46 lg-ga 1, mille kohaselt valvab advokaadi tegevuse järele advokatuuri juhatus ning mil viisil võimalikku vastuolu ületada.

2.2. Advokatuurile karistusregistri arhiivandmete ligipääsu andmisest

AdvS § 23 lg 1p 5 kohaselt võib advokatuuri liikmeks võtta isiku, kes on aus ja kõlbeline ning advokaaditööks vajalike võimete ja isiksuseomadustega. AdvS § 27 lg 1 p 3 kohaselt ei võeta advokatuuri liikmeks isikut, kes on kriminaalkorras karistatud tahtlikult toimepandud kuriteo eest. Advokatuur kontrollib antud sätte alusel päringu kaudu karistusregistrist, kas isikul on kehtivaid karistusi, kuid advokatuurile õigust karistusregistri arhiivandmeid saada kehtiv KarRS ette ei näe.

Advokatuur on seisukohal, et kriminaalkorras tahtlikult toimepandud kuriteo eest karistatud isikud ei sobi advokatuuri liikmeks ning seda sõltumata karistusandmete kustumisest. Kuna advokaadid on iseseisvad menetlusosalised, siis kehtivad advokaatide suhtes sama kõrged kutsenõuded (nõuded haridusele ning nõue olla aus ning kõrgete kõlbeliste omadustega), kui kohtunike ja prokuröride osas. Seadus sätestab õiguskutsete esindajatele sarnased nõuded, kuid praktikas koheldakse neid siiski erinevalt. Nimelt kohtuniku -ja prokurörikandidaadi ametisse sobivuse hindamisel võetakse arvesse ka kustunud karistusi, kuid advokatuur oma liikmekandidaadi puhul seda teha ei saa.

On väga oluline, et advokaadid kui RahaPTS-i kohaselt kohustatud isikud, kes peavad klientide osas erinevaid hoolsusmeetmeid rakendama ning järgima seaduses sätestatud väga täpseid nõudeid ja kohustusi, oleksid ka ise laitmatu renomee ning tõekspidamistega, mistõttu oleks advokatuurile oluline liikmekandidaadi seadusele vastavust kontrollides õiguspärane võimalus tugineda mh ka karistusregistri arhiivandmetele.

Ootame Teie tagasisidet ülaltoodud ettepanekute osas.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Imbi Jürgen
Esimees